

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Loppuraportti

Kestävää kasvua ja työtä 2014 - 2020
Suomen rakennerahasto-ohjelma

Viranomaisen merkintöjä

Saapumispäivämäärä 10.6.2022	Diaarinumero EUR/2014/8014/09 02 01 01/2019/LL
Käsittelijä Henna Mikkola	Puhelinnumero 040 612 7266
Hankekoodi A75383	Tila Valmis

1 Hankkeen perustiedot

Hankkeen nimi VÄLKKEY: Vähähiilisuuden ja taloudellisesti kestävä kehityksen edistäminen Lapin matkailussa	
Alkamispäivämäärä 2.9.2019	Päätymispäivämäärä 30.6.2022
Toimintalinja 1. Pk-yritystoiminnan kilpailukyky	
Erityistavoite 3.1. Pk-yritysten energiatehokkuuden edistäminen	
Tukimuoto Alueellinen kehittämistuki: kehittämishanke	
Kustannusmalli Flat rate 15 %	

2 Tuensaajan perustiedot

Tuensaajan nimi Lapin liitto	
Y-tunnus 0937073-7	Hankkeen WWW-osoite http://www.lapinliitto.fi
Yhteyshenkilön nimi Lotta Eriksson	
Yhteyshenkilön sähköpostiosoite lotta.eriksson@lapinliitto.fi	Yhteyshenkilön puhelinnumero +358 40 195 0705

3 Tiivistelmä

3.1 Hankkeen toiminnan ja tulosten tiivistelmä

VÄLKKEY: Vähähiilisuuden ja taloudellisesti kestävä kehityksen edistäminen Lapin matkailussa-hanke toteutettiin vuosien 2019-2022 aikana. Hankkeen avulla pyrittiin edistämään vähähiilistä ja kestävä matkailun toteutumista Lapin matkailussa. Hankkeen toimenpiteitä toteutettiin yritys-, matkailualue- ja maakuntatasolla. Hankkeeseen osallistui Lapin alueelta kolmetoista kuntaa, neljä alueorganisaatiota, Lapin matkailuelinkeinon liitto ja kaksi jäteyhtiötä. Hanketta rahoitti Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR).

Hankkeen toimesta tuotettiin matkailun aluetalousvaikutusten selvitys, jossa tarkasteltiin matkailun kumulatiivisia vaikutuksia vuodesta 1995 alkaen Lappi- ja seutukuntatasolla. Matkailu on Lapille elintärkeä toimiala, erityisesti työllistävyyden näkökulmasta. Osana aluetalousselvitystä tuotettiin skenaariotyökalu, jonka pohjalta voidaan arvioida matkailutoimialan tulevaa kehitystä. Selvitys ja skenaariotyökalu löytyvät Lapin luotsista Elinkeinojen näkyvät -osiosta.

Hankkeen toimenpiteinä oli myös Lapin jätehuollon kehittäminen keräämällä tietoa ja parantamalla yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Jätehuoltoon liittyen hanke kävi keskusteluita jätehuollon toimijoiden kanssa ja toteutti selvityksen Lapin biojätepotentiaalista. Hankkeen keskusteluiden puitteista tietoa alueen jätehuollon solmukohdista levitettiin ja pyrittiin löytämään ratkaisuja, kuten yritysten kalvomuovien kerääminen jätehuollon toimijan toimesta.

Matkailualueiden hiilijalanjäljen mittaamisen, alueiden hiilijalanjäljen pienentämisen ja ympäristöosaamisen parantamisen tavoitteisiin vastaamiseksi osana hankekokonaisuutta kehitettiin matkailualalle hiilijalanjälkilaskuri, jota sekä yrittäjät että aluetoimijat voivat hyödyntää omassa liiketoiminnassaan ja tiedolla johtamisessa, päätöksenteon tukena. Hiilijalanjälkilaskurin avulla yritykset voivat todentaa ja seurata päästövähennystoimenpiteiden vaikutuksia oman yrityksen kasvihuonekaasupäästöihin. Hiilijalanjälkilaskurin kehittämisen tarkoituksena oli myös mahdollistaa matkailun alueorganisaatioiden tiedonsaanti oman alueensa ilmastovaikutuksista. Hiilijalanjälkilaskurin jalkauttamiseen maakunnassa edistettiin aktiivisesti erilaisten koulutusten kautta.

Yhteistyön koordinoinnin merkeissä hankkeen toimenpiteisiin osallistui laaja joukko eri sidosryhmien edustajia. Laajapohjaisen osallistumisen tavoitteena oli levittää tietoa kestävästä matkailusta ja ilmastomuutoksen torjunnan kannalta tarvittavista päästövähennystoimenpiteistä. Hankkeen tavoitteena oli myös sitouttaa sidosryhmät kestävä ja vähähiilisen matkailun toimenpiteisiin. Hankkeen aikana tehtiin laajaa maakunnan rajat ylittävää hankeyhteistyötä ja yhteiskehittämisen voimin saatiin toteutettua matkailun hiilijalanjälkilaskuri. Kestävään ja vähähiiliseen matkailuun

Hankkeen nimi: VÄLKKEY: Vähähiilisyden ja taloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen Lapin matkailussa
Viranomais: Lapin liitto

liittyy tietoa levitettiin viestimällä monikanavaisesti mm. koulutusten, infojen, oppaiden, videoiden ja uutiskirjeiden muodossa, somessa ja blogikirjoituksissa. Hankkeen tuottamat materiaalit (mm. Matkailuyritysten vihreä siirtymä -vinkkivihkonen ja Vapaa-ajan asunnon omistajan vähähiilisyysopas) jäävät kaikkien vapaaseen käyttöön ja ne löytyvät Lapin liiton verkkosivuilta. Viestintähankinnan puitteissa toteutetut Lapin matkailun vähähiiliset esimerkit –videot löytyvät Lapin liiton Youtube-kanavalta.

3.2 Hankkeen toiminnan ja tulosten englanninkielinen tiivistelmä

Project VÄLKKEY: developing low carbon and economically sustainable tourism in Lapland was implemented during 2019 – 2022. The project aimed to promote low carbon and economical sustainability in tourism in Finnish Lapland. The measures of the project were carried out on enterprise, destination and provincial levels. The project had stakeholders from thirteen municipalities, four DMOs/regional organisations, Finnish Lapland Tourist Board and two waste management companies.

The project's measures included producing a report on the regional economic impacts of tourism, which aimed to clarify the cumulative impacts of tourism in Lapland on regional and provincial levels since 1995. Tourism is a vital industry in Lapland, especially due to its high employment rates. As a part of the report, a scenario tool was produced to enable assessing future development of tourism industry in Lapland. The report and the scenario tool can be found in Lapin luotsi under "Elinkeinojen näkymät" (in Finnish).

The project's measures also included developing waste management solutions in Lapland by gathering information and enhancing cooperation between actors. Around this topic, the project had discussions with waste management operators in Lapland and carried out a report on the potential amount of biowaste in Lapland. The project made continuous efforts to enhance knowledge concerning the complex challenges and to discover feasible solutions for managing waste better in the future. Collecting different types of plastics from enterprises is a practical example of these solutions that arised during the project, carried out by a waste management company.

To achieve the goals of measuring and reducing the carbon footprint in tourism regions and to enhance knowhow in environmental issues, the project set out to develop a carbon footprint calculator tailored specifically according to the needs of tourism industry. The developed calculator can be used by entrepreneurs and regional organisations to develop business, lead with knowledge and to support decision making. With the calculator, enterprises can verify and monitor the effects that their emission reduction measures have on their greenhouse gas emissions. Another goal of the calculator was to enable regional tourism organisations' knowledge of the climate impacts in their respective regions. In order to promote the use of the calculator, project Vätkky arranged several training sessions and webinars on the subject.

Coordinating cooperation entailed the participation of a wide range of different stakeholders in the measures of the project. The purpose of extensive participation was to spread information widely about sustainable tourism and the necessary measures in combatting climate change. Additionally, the goal was to enhance different stakeholders' commitment to sustainable and low carbon measures in tourism. Project Vätkky engaged in wide cooperation that spanned across regions and provinces, and as a result of this joint effort, were able to produce the carbon footprint calculator for tourism sector. The project communicated actively about the measures and spread knowledge by means of webinars, info sessions, guides, reports, videos, newsletters, social media and a blog. All of the material produced in this project is published on the project's web page on the website of the Regional Council of Lapland. The videos including examples of Low carbon tourism in Lapland have been published on the Council's Youtube channel.

4 Hankkeen tarve, toteutus ja tulokset

4.1 Miten hanke onnistui vastaamaan kehittämistarpeeseen ja kuinka hankkeen tavoitteet toteutuivat?

VÄLKKEY: Vähähiilisyden ja taloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen Lapin matkailussa-hankkeen tavoitteena oli: 1) tuottaa selvitys matkailun ja muiden toimialojen aluetaloudellisista vaikutuksista elinkaariajattelun näkökulmasta, minkä pohjalta voidaan tehdä kestävyttä tukevia päätöksiä pitkälle tulevaisuuteen. 2) Ottaa käyttöön erilaisia mittareita alueiden hiilijalanjäljen mittaamiseen ja seurata kehitystä niiden avulla. 3) Pienentää matkailukeskusten hiilijalanjälkeä aluekohtaisilla toimenpiteillä, 4) parantaa matkailuyritysten ja matkailualueiden ympäristöosaamista, energiatehokkuutta ja materiaalitehokkuutta, 5) kehittää yritysten, kuntien ja matkailualueiden yhteistyönä toimivia ratkaisuja kierrätykseen ja jätehuoltoon, sekä 6) koordinoita yhteistyötä ja lisää matkailuelinkeinon kilpailukykyä viestimällä tehokkaasti kestävän kehityksen tavoitteista, toimenpiteistä ja tuloksista.

Hankkeen aikana toimintaympäristössä tapahtui ennakoimattomia muutoksia. Koronapandemia romahdutti Lapin ulkomaisen matkailun kysynnän talvikaudelle 2020–2021 lähes kokonaan. Koronasta johtuva epävarmuus, muuttuvat rajoitukset, osaavan työvoiman pula ja muu resurssipula laittoivat matkailuyrittäjät ahtaalle. Keväällä 2022 matkailuala oli jo kuitenkin toipumassa koronasta. Korona aiheutti toimintaympäristöön muutoksia ja toi haasteita hankkeen toteuttamiselle. Koronapandemiasta johtuvasta resurssipulasta huolimatta edellä mainitut tekijät aiheuttavat matkailuyrittäjille paineita toteuttaa yrityksessään systemaattista kestävyystyötä. Hanke onnistui haasteista huolimatta vastaamaan kehittämistarpeisiin hyvin.

Hanke tuotti selvityksen matkailun aluetaloudellisista vaikutuksista elinkaariajattelun näkökulmasta. Selvityksessä verrattiin matkailun ja kaivosteollisuuden kumulatiivisia vaikutuksia. Selvityksestä saadulla mallilla matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia voidaan toteuttaa vuosittain. Selvityksestä saatuja tuloksia voidaan hyödyntää osoittamaan matkailun vaikuttavuus Lapissa, mutta sen laajaa vaikutusta esimerkiksi alueiden palveluihin ja infrastruktuuriin ei onnistuttu osoittamaan. Selvityksen mukana hankittiin ennakkoinnin työväline, jonka avulla voidaan mallintaa eri tulevaisuuden skenaarioiden vaikutusta Lapin matkailuun. Tulevaisuuden aluetaloudellisten vaikutusten selvittämisessä olisi hyvä määritellä mitä kestäväällä kasvulla ja kestäväällä taloudella tarkoitetaan. Muussa tapauksessa kestävyys jää helposti irralliseksi asiaksi.

Hankkeen alkuvaiheessa kävi ilmi, että matkailualalta puuttui yhtenäinen hiilijalanjäljen laskenta- ja raportointimalli. Tämän lisäksi matkailualueiden hiilijalanjälkeä ei voitu laskea luotettavasti, ja eri alueiden ominaispiirteet huomioiden. Edellisten selvitysten perusteella ainut tapa laskea alueellinen hiilijalanjälki oli hankkia osa laskentatiedoista suoraan yrityksiltä. Tämä kuitenkin edellytti, että yrityksillä on laskentaan toimiva, yhtenäinen työkalu, josta saa tietoa aluelaskentaan. Hanke kehitti matkailualan hiilijalanjälkilaskurin ja edisti sen käyttöä toiminta-alueella. Laskuri lanseerattiin syksyllä 2021, ja toukokuussa 2022 Lapin alueella hiilijalanjälkilaskuriin oli kirjautunut 69 yritystä, kun koko Suomessa kirjautuneita on 283 yritystä. Hankkeen tiedossa on 14 yritystä Lapissa, jotka eivät ole vain rekisteröityneet vaan myös laskeneet hiilijalanjälkensä laskurin avulla. Koronasta johtuvan resurssi- ja työvoimapulan takia yrityksiä oli vaikea saada mukaan hiilijalanjäljen laskentaan. Kuitenkin, jotta voidaan laskea ja seurata yritysten tai matkailualueiden hiilijalanjälkeä, tulee yritysten ensin laskea oma hiilijalanjälkensä. Hiilijalanjäljen laskenta vaatii yrittäjiltä resursseja, joka on pois yritysten perinteisestä liiketoiminnasta. Tämän takia yritysten oma motivaatio ja arvopohja hiilijalanjäljen laskentaan on tärkeää löytää

Hankkeen nimi: VÄLKKY: Vähähiilisyiden ja taloudellisesti kestävä
kehityksen edistäminen Lapin matkailussa
Viranomais: Lapin liitto

ja sitä varten tietoa hiilijalanlaskennan tärkeydestä tulisi alueella edelleen lisätä. Hiilijalanjälki on yksi tiedolla johtamisen muoto. Tiedolla johtaminen lisää yritystoiminnan ennakoitavuutta, auttaa tunnistamaan kehittämistarpeita ja tuo kustannussäästöjä.

Jotta matkailukeskusten hiilijalanjälki pienenesi ja ympäristöosaaminen lisääntyisi, hanke järjesti erilaisia webinaareja, pilotoiteja ja koulutuksia eri kohderyhmille. Webinaareja ja koulutuksia järjestettiin eri teemoista kuten hiilijalanjäljen laskennasta, lähiruuasta, puurakentamisesta ja jätehuollosta. Webinaareihin saatiin mukaan myös yrittäjiä, mutta suurin osa osallistujista olivat matkailun aluetoimijoita ja kehittäjiä. Hanke toteutti neljä erilaista ilmasto- ja luonto-opasta eri kohderyhmille, joista yrittäjät, mökinomistajat, yritysneuvojat ja STF-ohjelmassa mukana olevat yritykset saavat tietoa vähähiilisistä toimista. Oppaista varsinkin ensin valmistunut mökinomistajien opas on ehditty ottaa laajalti käyttöön ja sitä on hyödynnetty useammalla alueella, myös maakuntarajojen ulkopuolella. Hankkeen loppupuolella on käynyt selvästi ilmi, että alueella tarvitaan edelleen kestävyystyön koordinoitua ja apua kestävä ja vähähiilisen matkailun kehittämisessä.

Kehittämistyössä matkailualueen hiilijalanjäljestä puhuttaessa on tärkeää tiedostaa sen muodostuvan alueen yritysten hiilijalanjäljestä. Tilastotietoihin pohjautuvan hiilijalanjäljen laskennassa yritysten päästöjen vähennystoimet eivät näy vaan liikevaihdon kasvaessa myös hiilijalanjälki kasvaa. Hiilijalanjäljen mittaamista matkailukeskuksissa ei voitu hankkeen alussa toteuttaa, sillä soveltuva laskuria tai aluelaskennan mallia ei ollut eivätkä yritykset olleet vielä laskeneet hiilijalanjälkeään muilla markkinoilla olevilla laskureilla, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Tästä johtuen on vaikea todentaa, ovatko hankkeen toimenpiteet pienentäneet matkailukeskusten hiilijalanjälkeä ja jos ovat, kuinka paljon. Hankkeen toimenpiteiden kautta ympäristöosaamista ja tietoa hiilijalanjäljestä on kuitenkin onnistuttu lisäämään sekä aluetoimijoiden että yrittäjien keskuudessa.

Välkky-hanke selvitti alueen jätehuollon tilannetta ja sen haasteita hankkeen alussa. Tämän lisäksi hanke edisti alueen yritysten jätehuolto-osaamista koulutusten muodossa. Alukartoituksen jälkeen hanke toteutti Lapin biojätepotentiaaliselvityksen, jonka tarkoituksena oli edistää biojätteen keräämistä ja biojättekäsittelylaitoksen perustamista Lappiin. Selvityksen ja muiden selvitysten tuloksia esiteltiin mm. Lapin kuntajohtajataapaamisissa ja muissa tapahtumissa. Palaverissa kuntajohtajat päättivät, että lisäselvityksille ei ole tällä hetkellä tarvetta. Biojätteen keräyksen ja käsittelyn lisäksi Välkky-hankkeen ideana selvitettiin Lapin ammattikorkeakoulussa Muovin kierrätyksen nykytilaa Lapissa (opinnäytetyö). Hanke kävi aktiivista keskustelua eri jäteyhtiöiden kanssa liittyen yritysmuovin keräämiseen. Hankkeen toiminta-aikana mm. Lassila & Tikanoja alkoi kerätä yritysten kalvomuovia toiminta-alueeltaan.

Jätehuollon kehittäminen Lapissa vaatii viranomaisten, jätehuollon toimijoiden, yritysten ja kuntien yhteistyötä. Koska alue on laaja uudenlaisia esimerkiksi rajat ylittäviä ratkaisuja tulisi aktiivisesti kokeilla. Toisaalta, tarvitaan myös joustavuutta, jotta yritys- ja kotitalousjätteiden kuljetuksia voidaan tarvittaessa yhdistää. Yhteistyötä tarvitaan, jotta alueen biojätteet voitaisiin kerätä kunnissa yhdessä ja viedä alueella sijaitsevaan biokaasulaitokseen. Hankkeen kautta matkailuyritysten jätehuolto on saanut näkyvyyttä ja tarvittavia selvityksiä on toteutettu, jotta jätehuoltoa lähdetäisiin alueella kehittämään. Hankkeen aikana saatiin selville jätehuollon solmukohdat Lapissa, mutta niiden ratkaiseminen vaatii vielä työtä, resursseja ja toimijoiden yhteistä tahtotilaa.

Hanke on koordinoitunut kestävä matkailun yhteistyötä Lapissa mm. koordinoimalla alueen Visit Finlandin Sustainable Travel Finland -koulutuksia Lappiin. Tämän lisäksi hanke on koordinoitunut matkailun hiilijalanjälkilaskurin kehitystyötä ja sen lanseeraamista alueelle. Hanke on toteuttanut monikanavaista hankeviestintää ja julkaissut mm. vähähiilisiä yritys-esimerkkivideoita YouTubessa, jotka on otettu laajasti käyttöön toimesta. Yhteistyön koordinoimisessa ja kestävä matkailun viestinnässä hanke on saavuttanut tavoitteensa.

4.2 Mitä välittömiä tuloksia hankkeella saatiin aikaan? Mitä vaikutuksia tuloksilla on?

Loppuraportin pitkä versio liitetiedostona, siellä tarkempi kuvaus hankkeen toiminnasta.

*****

Alkuvaiheessa kartoitettiin jo olemassa olevat hankkeet ja toimenpiteet matkailun vähähiilisyiden ja kestävyystyön liittyen. Yhdessä aluetoimijoiden kanssa määriteltiin aluekohtaisissa palavereissa ne asiat, joissa hanke pystyi täydentämään jo käynnissä olevaa kehittämistyötä. Alukartoituksissa ilmeni, että alueet ovat kehityspoluillaan erilaisissa tilanteissa vähähiilisyttä ja kestävä matkailua ajatellen, mutta myös yhteneviä tarpeita tunnistettiin.

Hankkeen aikana toteutettiin Matkailun kumulatiivisten aluetalousvaikutusten -selvitys, jonka tarkoitus oli nostaa ymmärrystä Lapin matkailun merkitystä maakunnallisella ja seutukunnallisella tasolla. Selvityksessä aluetaloudellisia vaikutuksia tutkittiin ensisijaisesti liikevaihdon kautta, joka Lappitasolla kasvoi seurantajakson aikana tasaisesti. Lapin työvoimasta matkailuklusteri työllisti 15% vuonna 2019. Matkailulla onkin suuri alueellinen työllisyysvaikutus. Tavoite oli myös löytää malli, miten aluetalousvaikutuksia voidaan mitata tasaisin väliajoin. Selvityksen liitteenä saatiin myös skenaariotyökalu, jolla voidaan mallintaa esimerkiksi tulevia riskejä matkailuun. Tämän lisäksi osana graduaan Opri Laamanen teki Välkky-hankkeelle selvityksen Matkailuyrittäjien tulevaisuuden näkymistä pitkällä aikavälillä. Aluetalouselvityksen lisäksi taloudellista kestävyyttä edistettiin hankkeen aikana levittämällä tietoa eri matkailun sertifikaateista ja ohjelmista.

Hankkeen alussa kartoitettiin harjoittelijan avulla sopivia hiilijalanjälkilaskureita, joita voitaisiin hyödyntää matkailuyrityksissä ja aluetasolla. XAMK:lta ostettiin alustavat käyttötapakuvaukset kilpailutuksen pohjaksi. Hanke aloitti laajan ja tiiviin hankeyhteistyön CNT-hankkeen kanssa, jonka aikana toteutettiin matkailuyrityksille suunnattu selainpohjainen hiilijalanjälkilaskuri, josta saa myös aluetason tietoa. Laskurin kehittämisessä hanke kehitti ensimmäisen version itsenäisesti toimivasta laskurista, jonka käytettävyyttä ja dashboardeja CNT-hanke kehitti. Yrityksiä ja aluetoimijoita sekä Lapista (Posio ja Salla) että Etelä-Suomesta osallistettiin työpajojen muodossa koko laskurin kehittämisprosessin ajan, jotta laskuri tulisi vastaamaan käyttäjien tarpeita. Suomen ympäristökeskus toteutti laskurin auditoinnin sekä sen päästökeroinkirjaston auditoinnin syksyllä 2021. Laskuri siirrettiin Business Finlandille maaliskuussa 2022.

Syyskuusta marraskuuhun matkailuyrittäjille ja aluetoimijoille järjestettiin laskurin käyttökoulutusta. Käyttökoulutuksissa huomattiin, että yrittäjät tarvitsevat tukea laskentaa, jonka takia laskurin toteuttaja Positive Impact alkoi pitää matkailuyrittäjille suunnattuja kansallisia ilmaisia sparrausseioita joka toinen viikko. Toukokuussa 2022 hankkeen tiedossa on 15 yritystä, jotka ovat laskeneet hiilijalanjälkensä Lapissa, mutta yrityksiä voi olla toki enemmänkin. Toukokuussa 2022 Lapissa laskuriin rekisteröityneitä yrityksiä oli 69 kpl, kun koko maassa niitä oli 283 kpl. Hanke järjesti aluetoimijoille hiilijalanjälkilaskennan kouluttajien koulutuksia, jotta tieto ja osaaminen hiilijalanjäljen laskennasta leviäisi mahdollisimman laajalle ja jotta Lapin yrittäjät saisivat jatkossa alueillaan tukea hiilijalanjäljen laskentaan. Posiolla koulutuspakettia on hyödynnetty ja sitä on pidetty erittäin hyödyllisenä laskennan avustamisen tukimateriaalina. Kouluttajien koulutuskonseptia jäljittelee tällä hetkellä Visit Finland. Hiilijalanjälkilaskentaa ja laskuria esiteltiin laajasti eri tapahtumissa maakunnassa ja sen ulkopuolella.

Hankkeen nimi: VÄLKKEY: Vähähiilisyden ja taloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen Lapin matkailussa
Viranomainen: Lapin liitto

Pyhä-Luostolla pilotoitiin aluelaskentaa, josta ei saatu konkreettisia tuloksia. Kuitenkin opittiin: hiilijalanjälkilaskuri toimii myös aluelaskennassa, liikevaihtoon perustuvan laskentamallin käyttäminen auttaa validoimaan tulosta. Validoinnin voi toteuttaa jo olemassa olevilla, laskentaprojektin omistajuuden tulee olla destinaatiolla, yritysten motivaatio ja resurssit tiedonkeruun ja laskennan tekemiseen ovat tärkeitä.

Hiilijalanjäljen lisäksi muista vähähiilisyteen ja kestävästä matkailuun liittyvistä teemoista järjestettiin koulutuksia alueen matkailuyrityksille ja aluetoimijoille. Koulutukset ovat lisänneet tietoa, inspiroineet toimintaan ja tarjonneet työkaluja toimenpiteiden toteuttamiseen. Koulutuksien aiheet ovat vaihdelleet esim. energiatehokkuudesta, puunkäytön hyödyistä, lähiruusta ja jätehuollosta. Hiilijalanjäljen pienentäminen, ympäristöosaaminen ja materiaalihyöky on huomioitu kaikissa Vätkky-hankkeen julkaisemissa oppaissa. Hanke on opastanut pyydettyä alueita ja mm. kommentoinut matkailualueiden kuten Sallan kestävän matkailun strategiaa. Paikallisten kompensatiomallien kehittämistä sparrattiin ja tuettiin mm. Kittilässä ja Sallassa. Matkailijayrityksille suunnattu Kompensaatioweinaari järjestettiin toukokuussa 2022 laajemman kansallisen yhteistyöverkoston kautta. Tämän lisäksi Vätkky-hanke on kirjoittanut blogikirjoituksen liittyen kompensatioihin.

Hankkeen alkaessa kartoitettiin sekä Lapin alueella toimivat jätehuoltotoimijat että teemaan liittyvät hankkeet ja aloitettiin toimijoiden kanssa vuoropuhelu. Hankkeen tapahtumissa on levitetty perustietoa jätehierarkiasta, jätehuollon vastuista ja syistä miksi matkailuyritysten tulisi kehittää oman yrityksen kierrätystä Hankkeen tapahtumissa on pyritty kannustamaan esimerkiksi muovijakeen yhteiskeräykseen, pyritty nostamaan esille lajittelun tärkeyttä ja sen mahdollistamista asiakkaille. Tämän lisäksi hyviä käytänteitä on pyritty nostamaan esille, kuten Levin alueen jätehuoltosuunnitelmaa.

Hankkeen aikana toteutettiin Selvitys Lapin biojättepotentiaalista. Selvitys piti sisällään biojättemäärät, keräyksen ja käsittelyn Lapin alueella. Selvityksen johtopäätös oli, että yhteensä biokaasulaitoskäsittelyn näkökulmasta potentiaalisten syötteiden määräksi arvioitiin koko Lapin alueella noin 16 600 tonnia vuodessa (Kuvaaja 2). Tästä hieman yli 70 % eli noin 12 000 tonnia arvioitiin ole-vaan yhdyskuntajätteenä luokiteltavaa, erilliskerättävää biojätettä majoitus- ja ravintolapalveluista, kaupoista, asumisesta ja julkisilta kiinteistöiltä. Selvityksen perusteella Lapin alueelle, potentiaalisimmin Rovaniemelle, olisi perusteltua perustaa oma biokaasulaitos. Selvityksestä levitettiin tietoa eri tapahtumissa. Vätkky-hanke esitteli Lapin biojätteselvityksiä Lapin kuntajohtaja verkostolle syyskuussa 2021.

Muovin kierrätyksen edistämisen puitteissa on käyty keskustelua eri jätetoimijoiden, jäteyhtiöiden ja tutkimusorganisaatioiden kuten kanssa, kuten Lassila & Tikanoja, Molok ja Lapin AMK, ja suunniteltiin pilotoiteja. Pilotoiteihin ei ollut budjetoitu rahaa, vaan ne tehtiin hankehenkilöstön työpanoksella. Muovin kierrätyksen haasteita kuten Lapin alueen pitkiä välimatkoja, uusiomuovin terminaalin sijainti Rovaniemellä ja muovijakeiden kierrätystä moneen eri jakeeseen nostettiin esille Uusiomuovin, Ympäristöministeriön ja Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa eri palavereissa. Konkreettisenä edistymisenä keskustelujen pohjalta Lassila & Tikanoja alkoi kerätä kalvomuovia toiminta-alueeltaan. Yhteistyö ja keskustelut Lapin ammattikorkeakoulun kanssa johtivat opinnäytetyöhön, jonka aihe oli Muovien keräys ja kierrätys Lapissa -nykytilaselvitys.

Alkuvaiheessa hanke kokosi yhteen matkailun vähähiilisyden parissa toimivia hankkeita ja toimijoita osaksi yhteistyöverkostoan. Sen pohjalta pystyttiin edistämään eri toimijoiden vuorovaikutusta, tiedon ja ideoiden jakamista ja jalostamista. Tiivis yhteistyö CNT –hankkeen ja Business Finlandin kanssa olivat äärimmäisen tärkeässä asemassa matkailun toimialalle kehitetyn hiilijalanjälkilaskurin kehittämisessä ja sen käyttöön liittyvien koulutusten ja pilottien järjestämisessä. Hanke koordinoi yrityksille suunnattuja Lapin alueen Visit Finlandin Sustainable Travel Finland (STF) -koulutuksia, joiden tarkoituksena on auttaa yrityksiä saamaan STF-merkin ja edistää kestävyteen liittyvää työtä matkailuyrityksissä.

Hankkeelle laadittiin viestintäsuunnitelma alkuvuonna 2020 ja sitä on hankkeen aikana päivitetty. Hanke viesti aktiivisesti ulkoisesti kestävän matkailun hyvistä käytänteistä. Ulkoisen viestinnän tueksi - erityisesti matkailun aluetoimijoita ja yrittäjiä ajatellen – toimitettiin (uutiskirjeitä 6kpl ja tilaajia 110). Hanke ylläpiti Lapin kestävä matkailu –blogin WordPress-alustalla alkuvuodesta 2020 osoitteessa: <https://lapinkestavamatkailu.wordpress.com/>. Projektipäälliköiden blogikirjoituksia julkaistiin kaikkiaan 15 kpl. Hankkeella oli Lapin kestävä matkailu – Facebook–sivu, jossa on tiedotettu ajankohtaisista asioista sekä tapahtumista. Hankkeen alkaessa fb-sivulla oli n.120 seuraajaa, ja hankkeen päättyessä seuraajia oli moninkertaisesti; 683.

Lapin matkailun vähähiilisyden esimerkeistä haluttiin laadukasta videomuotoista materiaalia, jossa voidaan kiteyttää Lapin kestävän matkailun kärkiviestejä. Ydinviestinä on, että Lapin matkailussa tehdään jo paljon vastuullisuuden eteen. Videoille valikoituneet esimerkit ovat: Pyhänturinin hiihtokeskus, Naali Lodge sekä Aurora eEmotions. Esimerkkien toivottiin edustavan erityyppisiä yrityksiä eri puolilta Lappia sekä nostavan Posion alueen esimerkinomaisesti esiin Suomen ensimmäisenä STF-destinaatiomerkin saaneena matkailualueena. Tavoitteet saavutettiin erinomaisesti ja ne on julkaistu huhtikuussa 2022 Lapin liiton YouTube-kanavalla. Viestintähankintaan kuului myös vähähiilisyys ikoni.

Hanke julkaisi neljä opasta: Vapaa-ajan asunnon omistajan vähähiilisyysopas, STF-indikaattoriin liittyvä opas: ”Matkailuyrittäjille tehty indikaattoriopas luonnon monimuotoisuudesta ja ilmastosta”, Matkailuyritysten vihreä siirtymä –vinkkivihkonen ja Yritysten vihreä siirtymä –opas yritysneuvojille.

4.3 Miten hakemuksen kohteena olevaa toimintaa jatketaan ja tuloksia sekä kokemuksia hyödynnetään hankkeen päättymisen jälkeen?

Lapin matkailun aluelouspalvelus on laadittu siten, että se pystytään toteuttamaan vuotuisesti Lapin liiton toimesta, jotta matkailun aluelousvaikutuksia pystytään paremmin seuraamaan. Selvitys tarjoaa uutta tietoa matkailun kehityksestä vuodesta 1995 vuoteen 2021. Tämän lisäksi tulevaisuuden aluelousvaikutuksia voi tutkia skenaariotyökalun avulla. Tulokset on valmiiksi jaoteltu Lapin Luotsiin seutukunnittain, jotta niiden käytettävyys paranisi. Tuloksia tullaan hyödyntämään seutukunnittain, kun alueet haluavat esittää matkailun vaikutuksia.

Matkailualalle suunnatun hiilijalanjälkilaskurin kehittäminen oli valtava ponnistus sekä Vätkky-hankkeelta että sen yhteistyökumppaneilta. Ilmainen, selainpohjainen laskuri on nyt jokaisen matkailuyrityksen saatavilla, joka helpottaa hiilijalanjäljen laskentaa. Hanke on järjestänyt koulutuksia sekä yrittäjille että aluetoimijoille ja levittänyt tietoa toimijoista, jotka jatkossa järjestävät hiilijalanjälkikoulutuksia. Yrittäjiltä ja aluetoimijoilta saatu viesti on selkeä; apua ja tukea vähähiilisten toimien toteuttamiseen tarvitaan edelleen. Esimerkiksi hiilijalanjälkilaskennasta on oltu laajalti kiinnostuneita, mutta esteenä on yksinkertaisesti resurssien (aika ja työvoima) puute. Hiilijalanjäljen laskenta ja matkailuyritysten päästövähennykset jatkuvat nyt alueellisina toimenpiteinä muiden hankkeiden ja toimijoiden kautta.

Hanke on toteuttanut Public-Private toimialarajat ylittävää toimintamallia yhteiskehittämisessä ja hankeyhteistyössä. Tätä toimintamallia on toteutettu sekä hiilijalanjälkilaskurin kehittämisessä että erilaisten tapahtumien toteuttamisessa. Tämä toimintamalli toimii esimerkkinä muille alueille ja toimialojen väliselle yhteistyölle. Tämän toimintamallin tuotoksena syntynyt matkailualan hiilijalanjälkilaskuri on siirretty Business Finlandille, joka jatkaa laskurin kehittämistä. Laskuri on myös osana STF-ohjelmaa ja Green Key -ympäristösertifikaatti suosittelee laskurin käyttöä, joka varmistaa laskurin laajan käytön myös tulevaisuudessa.

Hankkeen nimi: VÄLKKY: Vähähiilisyiden ja taloudellisesti kestävä kehityksen edistäminen Lapin matkailussa
Viranomais: Lapin liitto

Lapissa hiilijalanjäljen laskentaan ei ole koulutettu vain yrityksiä vaan hanke on järjestänyt myös nk. kouluttajien koulutuksia, joiden tavoitteena on ollut, että alueelta löytyy tahoja, jotka osaavat neuvoa yrityksiä hiilijalanjäljen laskennassa. Vätkky-hankkeen kouluttajien koulutus konseptia hyödynnetään nyt eri puolilla Suomea. Tämän lisäksi esimerkiksi hiilijalanjäljen aluelaskennan pilotoinnin oppeja ja aluelaskennan mallia hyödynnetään Business Finlandin toimesta, kun he suunnittelevat kansallista aluelaskentaominaisuutta laskuriin. Hiilijalanjäljen aluelaskennan tuloksia suunniteltiin hyödynnettäväksi MAHIS-hankeessa, mutta koska yrittäjiä ei saatu tarpeeksi Pyhä-Luostolla toteutettuun pilottiin mukaan, aiotaan aluelaskentaa pilotoida Pudasjärvellä.

Hankkeen aikana ostopalveluna LCA Consultingin laatima Lapin biojätepotentiaali-selvitys toimii hyvänä pohjaselvityksenä tulevaisuuden ratkaisuille. Jätehuoltoon on myös jo saatu uusia ratkaisuja, kun esim. Lassila ja Tikanoja jatkaa myös hankkeen päätyttyä yritysten kalvomuovien keräämistä omalta toiminta-alueeltaan.

Hankeessa toteutettu Vapaa-ajan asunnon omistajan vähähiilisyysopas on monistettavissa eri alueille ja moni alue on tätä jo hyödyntänytkin. Hankkeen muitakin oppaita kuten yritysneuvojen ja yrittäjien oppaita hyödynnetään Vätkky-hankkeen yhteistyökumppanien toimesta. Yritysneuvojen opas toteutettiin yhteistyössä Lapin AMK:n kanssa ja se julkaistiin osana Lapin AMK:n julkaisusarjaa, näin opas saa enemmän näkyvyyttä. Opasta on työstetty yhdessä Itä-Lapin yritysneuvojen kanssa, joka lisää oppaan käytettävyyttä. Visit Finlandin STF-ohjelmaan laadittu yritysten indikaattoriopas on käytössä STF:n materiaalipankissa, josta yritykset sen löytävät. Omana työnä laadittu Matkailuyritysten vihreä siirtymä -vinkkivihkonen on myös vapaasti käytettävissä ja ladattavissa hankkeen kotisivulta.

Viestintää varten laaditut materiaalit ovat kaikkien vapaassa käytössä - tästä esimerkkinä Visit Finlandin ja Visit Posion toimesta hyödynnetäänkin jo Lapin matkailun vähähiiliset yritys-esimerkit -videoita. Tämän lisäksi Lappi-brändin ikonisarjaa täydennettiin Vähähiilisesti-ikonilla. Ikonin avulla voidaan tehostaa viestintää maakunnan vähähiilisistä toimista, ja sitä voivat käyttää niin yritykset, organisaatiot kuin hankkeetkin, jotka edistävät vähähiilisyttä Lapissa.

Hankeessa on mahdollistettu verkostoituminen kestäväyystyöstä kiinnostuneiden yritysten, aluetoimijoiden, kehittäjien ja muiden toimijoiden kesken. Vaikka tulevaisuudessa sidosryhmien muuttuneet asenteet ja ympäristösertifikaattien vaatimukset ohjaavat yrityksiä luonnollisesti kestävyyspolulle, mahdollistavat hankkeen puitteissa luodut verkostot lisäkehittämisen ja yhteistyön.

Matkailuun liittyviä tulevia hankkeita suunnitellessa tulisi huomioida myös Lapin matkailun sesonkiluonteisuus, mikäli hankkeen toimien kohderyhmänä on matkailuyrittäjät. Yrittäjät voivat olla hyvinkin kiireisiä erityisesti talvi- ja hiihtolomasesongin aikana – ja toisaalta esimerkiksi toukokuussa moni hengähtää loman merkeissä ennen kesäkauden alkua. Hankkeen toimien oikea-aikainen ajoittaminen lisää osallistumisinnokkuutta ja vahvistaa kohderyhmän sitoutumista toimenpiteisiin.

4.4 Toteutuiko hanke aiotulla maantieteellisellä alueella tai kuinka alue mahdollisesti muuttui? Saavutettiinko suunniteltu kohderyhmä vai tuliko siihen muutoksia? Oliko muita toteutukseen liittyviä muutoksia?

Hanke toteutui aiotulla maantieteellisellä alueella Lapissa, mutta osa toiminnasta toteutettiin maakuntarajat ylittävässä yhteistyössä. Kuntien ja matkailualueiden aktiivisuudessa oli alueellisia eroja hankkeen toteutuksen aikana. Osa kunnista ja alueista oli mukana hankkeen toiminnassa todella aktiivisesti ja osa ei lähes ollenkaan. Osittain aktiivisuuteen vaikutti koronan tuomat haasteet ja kuntien ja alueiden henkilöstövaihdokset. Koronasta johtuen suurin osa hankkeen tilaisuuksista järjestettiin etänä ja tapahtumat olivat pääosin tarkoitettu kaikille kiinnostuneille.

Hankkeen tilaisuuksista lähetettiin tietoa uutiskirjeiden lisäksi myös tiedotteina ja sähköpostitse mm. kuntien kirjaamoihin ja kuntien matkailupuolen henkilöstölle. Hankkeesta oli eniten hyötyä aktiivisille alueille. Esimerkiksi Pyhä-Luostolla toteutettiin hiilijalanjäljen aluelaskennan pilotointi, jossa tarvittiin todella aktiivista aluetoimijaa innostamaan yrityksiä mukaan. Vaikka laskenta ei itsessään tuottanut julkaisukelpoista tulosta, tuotti pilotointi muita hyötyjä alueelle. Alueen yrityksillä on tietoa hiilijalanjäljen laskennasta ja matkailualan hiilijalanjälkilaskuri on nyt tuttu osalle yrityksistä. Alueelta löytyy myös 12 yritystä, jotka ovat laskeneet hiilijalanjälkensä, joka tukee ja inspiroi myös muita yrityksiä laskentaan. Pyhän lisäksi Vätkky-hanke kommentoi mm. Sallan ja Kittilän alueiden kestävä matkailun suunnitelmia, jotka ohjaavat alueiden matkailua myös tulevaisuudessa.

Vaikka hanke saavutti indikaattorien mukaan määrällisesti mukaan saadut yritykset, jäivät toimenpiteet yrityksissä toivottua vähäisemmiksi. Moni yritys innostui esimerkiksi hiilijalanjäljen laskemisesta, mutta koronan ja resurssipulan takia laskenta jäi kesken tai laskuriin kirjautumisen jälkeen sitä ei jatkettu. Hankkeen tapahtumien aikana huomattiin, että yritysten päästöjen todentamisen, päästövähennyspolun suunnittelu ja sen toteuttaminen vaativat vielä konkretisoinnista yrityksille. Tällä hetkellä monille yrityksille on epäselvää, minkä takia heidän tulisi laskea hiilijalanjälki ja mitä hyötyä siitä yritykselle on. Päästöjen lisäksi hankkeen aikana huomattiin, että osalle yrityksistä on epäselvää, mikä on yritysten vastuu omista jätteistään. Vastuun erillisyyden kuluttajajätehuollosta vaatiikin alueella vielä selkeytystä. Laajan toiminta-alueen hankkeessa on haasteellista saavuttaa suoraa yhteyttä matkailualan yrityksiin, mikä aiheuttaa haasteita ja edellyttää myös muiden toimijoiden aktiivisuutta.

Hanke pyrki viestimään yrityksiin esimerkiksi alueorganisaatioiden ja kuntien kautta. Hanke saavutti toiminta-alueensa kunnat, matkailualueet ja alueorganisaatiot onnistuneesti hankkeen aikana. Ne tahot, joiden kanssa kestävä ja vähähiilistä matkailua edistettiin, ymmärsivät teeman hyvin, mutta laajassa mittakaavassa tarvitaan edelleen töitä, jotta kestävä matkailu ja siihen liittyvät hyödyt ja mahdollisuudet olisivat tuttuja ja otettaisiin käytäntöön laajemmalla mittakaavalla.

Kuntien ja aluetoimijoiden lisäksi hanke saavutti onnistuneesti välillisen kohderyhmänsä. Hanke teki yhteistyötä ja kävi vuoropuhelua Lapin ammattikorkeakoulun kiertotaloustoimijoiden kanssa. Tämän lisäksi jätehuoltotoimijat saavutettiin onnistuneesti. Hanke kävi laajoja keskusteluja Lapin alueen jätehuollon haasteista eri toimijoiden kanssa. Keskusteluissa pyrittiin tuomaan esille esimerkiksi sen, että yritysmuovien keräyksen pohjoisin terminaali sijaitsee Rovaniemellä, mikä aiheuttaa kohtuuttoman matkan monelle matkailualan yrittäjälle. Keskustelujen pohjalta Lassila&Tikanoja rupesi keräämään yritysten kalvomuovia toiminta-alueeltaan.

5 Seurantatiedot

5.1 Päästiinkö toteutuksessa hakemuksessa esitettyihin (kohta 12) numeerisiin tavoitteisiin? Mistä mahdolliset erot johtuvat?

Asetetut numeeriset tavoitteet siis saavutettiin ja ylittiinkin. Mukaan on laskettu erilaisiin työpajoihin ja erityisesti hiilijalanjälkilaskurin käyttökoulutuksiin, aluelaskennan pilottiin osallistuneet sekä muuten aktiivisesti mukana vähähiilisyttä edistämässä olleet tahot.

5.2 Miten asetetut numeeriset tavoitteet palvelivat hankkeen toteutusta? Mitkä indikaattorit olisivat tukeneet paremmin toteutusta? Mitä mahdollisia omia seurantatietoja tai indikaattoreita toteutuksessa hyödynnettiin?

Yrityksissä toteutettavat vähähiiliset demonstraatiot –tavoitteeseen oli kirjattu 10 kpl. Ko. tavoitetta on EURA-ohjeissa selitetty seuraavasti: "Demonstraation kehittäminen ja testaus tapahtuu tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden ja yritysten välisenä tiiviinä yhteistyönä."

Vaikka TKI-yhteistyötä ei ollut suoranaisesti kirjattu hankesuunnitelman työpaketteihin, teki hanke useissa työpaketeissa yhteistyötä mm. Lapin AMK:n ja XAMK:n asiantuntijoiden kanssa.

Hankkeessa toteutetut vähähiiliset demonstraatiot saivat kuitenkin alkunsa pikemminkin hankkeiden välisestä yhteistyöstä, aluetoimijoiden ja yrittäjien kanssa käydystä vuoropuhelusta, ja ne toteutettiin pitkälti ostopalveluna yksityissektorilta ostetuista asiantuntijapalveluista.

Seurantatiedoista hyödyllisinä voidaan pitää ylipäättään hankkeeseen osallistuneiden yritysten määrää sekä vähähiilisyttä edistävien yritysten määrää.

6 Hakijan osaaminen, hankkeen riskiarviointi ja ohjausryhmä

6.1 Miten hanke kartutti tuensaajan hanketyöosaamista ja hankkeen sisällön mukaista osaamista?

Hanke on hyödyntänyt koko hankkeen ajan oman organisaation matkailun asiantuntijuutta ja organisaation luomia vahvoja verkostoja. Hankkeen ensimmäinen projektipäällikkö siirtyi organisaation kestävän kehityksen asiantuntijaksi, jonka jälkeen yhteistyö hankkeen ja kestävän kehityksen asiantuntijan välillä jatkui tiiviinä. Myös muiden oman organisaation asiantuntijoiden kanssa on tehty yhteistyötä, ja hankkeen toimista on kerrottu ja tietoa jaettu mm. Vaikuttamisen tiimin palavereissa.

Samalla omalle organisaatiolle on tarjottu lisätietoa niistä juurisista, joiden takia kestävää matkailua tulisi edistää. Tuensaajan osaaminen ilmastonmuutoksesta ja luonnon monimuotoisuuden hupenemisesta kasvoi hankkeen aikana. Tämän lisäksi tuensaajan tietotaitoa vähähiilisistä toimista, hiilijalanjäljen laskennasta, kompensatioista ja muista kestävän matkailun toimista on lisätty. Hankkeen laaja-alainen hankeyhteistyön hyötyjä on pyritty tuomaan esille omissa organisaatioissa ja sitä kautta innostamaan maakuntarajat ylittävään yhteistyöhön.

6.2 Toteutuiko hankkeen aikana ennakoituja tai muita riskejä ja kuinka niihin reagoitiin?

Ennakoitu riski:

-Matkailuyritykset ja alueet eivät sitoudu riittävästi vähähiilisiin toimenpiteisiin: toteutui osittain. Vaikka kilpailukyyn parantamista nostettiin monesti esille kestävyys- ja vähähiilisyden toimenpiteissä, eivät matkailuyritykset lähteneet mukaan aivan ennalta arvioidulla ja toivotulla tavalla. Kiinnostusta teemoihin ja toimenpiteisiin oli, mutta koronan aiheuttama resurssipula haastoi yrittäjiä. Tämän lisäksi yrittäjien on aidosti sitouduttava kestävyystoimiin ja sen on oltava osa yrityksen ydinarvoja. Kuntien ja matkailualueorganisaatioiden on luotava enenemissä määrin edellytyksiä kestäväälle kehitykselle. Tarvitaan tietoisuuden ja osaamisen lisäämistä ja infran kehittämistä, jotka tukevat kestävyystyötä. Matkailualueet ovat eri kohdissa kestävyystyössä ja osa on todella sitoutunut, mutta osa ei.

Ennakoimattomat riskit:

-Matkailualan hiilijalanjälkilaskurin toteutumiseen liittyi paljon riskejä. Laskurissa kehitettiin jotain, mitä ei ollut vielä aikaisemmin toteutettu, jonka takia luottamus palvelun tarjoajan ja hankkeiden välillä oli oltava kunnossa. Työn aikana pyrittiin kommunikoimaan mahdollisimman hyvin ja laskurin kehittämisen aikana pidettiin viikoittaisia palaveriteita palveluntarjoajan kanssa. Jotta laskuri ei jäisi vain hankkeiden tuotokseksi, jota hankkeiden päätyttyä ei enää käytetä, laskurille tuli jo varhaisessa vaiheessa löytää jatkokehittäjä. Hiilijalanjälkilaskurille oli myös saatava yrityskäyttäjää ja hanke tekikin töitä syksyn 2021 ja alkutalven 2022 yritysten ja aluetoimijoiden koulutuksen parissa.

-Aluetalousselvityksen viivästyminen lähes puolella vuodella oli hankkeelle odottamaton riski. Aluetalousselvityksen läpikäyminen vaati keväällä 2022 hankehenkilöstöltä paljon työpanosta ja tuloksia olisi toivottu käytettävän jo paljon aikaisemmin. Tämän lisäksi tulosten julkaiseminen Lapin luotsissa aivan hankkeen loppuvaiheessa oli hankkeen aikataululle tiukka.

• Koronapandemia 2020-2022 oli odottamaton riski ja sillä oli suuret vaikutukset Lapin matkailuun. Koronapandemian takia yrityksillä oli osaavan työvoiman pula ja resurssit todella vähissä. Tämä vaikutti suoraan siihen, miten hanke sai aktivoitua yrityksiä mukaan hankkeen toimintaan. Hankkeen aikataulun puitteissa pyrittiin joustamaan esimerkiksi Pyhä-Luoston aluelaskennan tiedonkeruussa mahdollisimman paljon ja yritysten työtä hiilijalanjäljen laskennassa pyrittiin helpottamaan. Koronarajoitusten takia hanke ei päässyt järjestämään montaa livetilaisuutta, mutta hankkeessa otettiin käyttöön etäyhteydet ja tehtiin monikanavaista viestintää, jotta tieto saavuttaisi mahdollisimman monia.

6.3 Miten ohjausryhmä tuki hankkeen toteutusta? Miten ohjausryhmä luonnehti hankkeen onnistumista?

Hankkeen ohjausryhmä oli laaja-alainen ja asiantunteva, koostuen hankesuunnitelmassa esitetyn mukaisesti seuraavien organisaatioiden edustajista: Lapin liiton hallitus (1), Lapin matkailuelinkeinon liitto LME (1, pj.), kuntien edustajat (4), matkailualueiden edustajat (3) sekä kumppaniorganisaatioiden edustajat (3: Pidä Lappi Siistinä ry, Lapeco ja Urbaser). Ohjausryhmä kokoontui kolmen kuukauden välein hankkeen aikana. Koronan takia suurin osa ohjausryhmän tapaamisista toteutettiin etänä. Ohjausryhmä on antanut arvokasta palautetta hankkeen toiminnasta, mm. jätehuoltoon ja viestintähankintaan liittyen. Ohjausryhmä on myös levittänyt tietoa hankkeesta tuotetuista tuotoksista kuten oppaista ja hankkeen tapahtumista. Hanke on pyrkinyt huomioimaan palautteen ja toimimaan sen mukaisesti hanketta toteutettaessa. Kaiken kaikkiaan ohjausryhmä oli tiivis, todella hyödyllinen ja projektin tavoitteita tukeva. Ohjausryhmä oli tyytyväinen hankkeen etenemiseen, hankkeen tuotoksiin ja tuloksiin.

6.4 Miten kohderyhmä koki hankkeen? Millaista palautetta kohderyhmältä on saatu?

Matkailun hiilijalanjälkilaskurin käyttökoulustilaisuuksista syksyllä 2021 saatiin kolme palautetta. Palautetta on ko. tilaisuuksista siis määrällisesti vähän, mutta niistä voidaan päätellä, että laskennan ja tietojenkeruun logiikan avaamiseen kaivataan tukea. Kaikki vastaajat pitivät laskuria yritykseen hyödyllisenä. Sanallisissa palautteissa tuotiin esiin tuen tarvetta laskentaan:

"Kuten sanoin tilaisuudessakin: koska tämä aihealue kokonaisuutenaan on uusi, niin olisi tosi hyvä pitää vaikkapa kerran kuukaudessa tämän päivän (3.11.2021) tilaisuuttava vastaava istunto. Siitä olisi varmasti hyötyä kaikille osallistujille. Tekniikkaa osaa kaikki käyttää, mutta se sisältöpuoli vaatii jymppaamista ja "avaamista", että ymmärrämme koko laskenta-asiaa."

Saatiin myös kehuja: "Kerrankin hanke, jossa ollaan suht nopealla aikataululla saatu hyödyllinen työkalu."

Tammikuussa 2022 järjestettyjen aluetoimijoiden laskurikoulutusten palautetta saatiin neljä kappaletta. Suurin osa koki saaneensa riittävästi tietoa laskennasta ja arvioi pystyvänsä toimimaan yritysten tukena laskennassa. Eri mieltä oli vain osallistuja, joka ei ollut ehtinyt perehtymään toimitettuun ennakkomateriaaliin. Hankkeen loppuseminaarissa 24.5.2022 oli mahdollisuus arvioida hankkeen toimintaa Menti-kyselyn kautta. Asteikolla 1-5 hankkeen onnistumista tavoitteiden saavuttamisessa arvioitiin arvosanalla 4,4, ja loppuseminaarissa käsitellyjä asioita hyödyllisiksi arvosanalla 4,5. Tuloksia laajemmin ja visuaalisemmin tämän raportin liitteissä.

Sanallisissa palautteissa kysyttiin "Mitä vähähiilisyiden ja kestävyiden edistämiseksi Lapissa pitäisi mielestäsi tehdä tulevaisuudessa?" Vastaukseksi saatiin mm.:

"Jatkohankkeita Vätkyn viitoittamalla tiellä, työtä vähähiilisyiden eteen on ehdottomasti jatkettava."

"Jatkaa Vätkky-hankkeen aloittamaa upeaa työtä, että työ ei mene hukkaan!"

"Kannustaa yrityksiä ja alueita mukaan. Käytännön ohjeita ja avustusta laskentaan ja vähähiilisyiden kehittämiseen."

"Asetettujen kestävyystavoitteiden seuranta."

Palautetta kysyttiin vielä loppuseminaarin jälkeen Forms-kyselyllä, johon saatiin kuusi vastausta:

"Hankkeessa edistetty hyviä, Lapin matkailulle ja yrityksille tärkeitä toimenpiteitä."

"Mukavaa oli seminaarissa kuulla, että Vätkky ja Lappi ovat olleet edelläkävijöitä ja että yhteistyössä on löytynyt hyviä toimijoita etelämpää. Yhteistyö on merkityksellistä niin alueille kuin kansallisestikin ja siihen pitäisi aina pyrkiä - kaikessa toiminnassa."

"Upea hanke, oli ilo olla läheltä seuraamassa sen toteutusta."

"Sain paljon inspiraatiota ja apuja omaan tekemiseeni. Yhteistyö ja viestintä on tässäkin erittäin olennaista, joten iloitaan ja hyödytään kaikkien tekemisistä ja tehdään yhdessä."

"Erinomaisen hyvin ja isolla kunnianhimolla vedetty projekti, kiitos yhteistyöstä ja tästä eteenpäin kohti vähähiilisempää matkailua!"

"Inspiroivaa työtä niin Lapin kuin koko Suomenkin alueella, hienoja konkreettisia, hyödynnettäviä ja mitattavia tuloksia sekä innostavaa materiaalia. Hanketiimille iso kiitos ja rentouttavaa kesää!"

"Kiitos, oli ihanan tiedontäyteinen ja moninainen loppuseminaari. Uskomatonta, että olitte saaneet 11 puhujaa kolmeen tuntiin, eikä se tuntunut ollenkaan raskaalta. Ainoastaan jäin harmittelemaan, että lopussa ei ollut vielä mahdollisuutta kysellä, kun aika loppui. Olisin kysynyt teiltä, LMEltä ja alueorganisaation edustajalta että what next? Yhteistyön tarpeellisuutta ja merkityksellisyyttä korostettiin moneen otteeseen. Yrityksiltä ja alueilta tuli myös selkeä viesti, että kehitystyö on kesken. Kuka ottaa koppiiä ja miten?"

"Hyvä seminaari, konkreettisia esimerkkejä kestävästä matkailusta."

Voidaan siis todeta, että saatu palaute oli varsin positiivista. Kävi myös selväksi, että Vätkky-hankkeessa aloitetun työn jatkamiselle on selkeää tarvetta ja halua. Aluetoimijat kaipaavat vähähiilisyys- ja kestävyystyön koordinointiin ja jalkauttamiseen lisäresursseja - tämä nousi puheenaiheeksi myös viimeisessä ohjausryhmän kokouksessa.

7 Horisontaaliset tavoitteet

7.1 Sukupuolten tasa-arvo

	Kyllä	Ei	Perustelu
Hankkeen päätavoite oli sukupuolten tasa-arvon edistäminen		x	Hankkeen päätavoite on toinen, eikä sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen ole relevantti sisältö tälle hankkeelle.
Hankkeessa tehtiin toimintaympäristön analyysi sukupuolinäkökulmasta	x		Hankkeen sukupuolivaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty Lapin letka -hankkeessa toteutettua Suvaus-konetta. Arvion tuloksena oli, että hanke edistää miesten ja naisten asioita tasapuolisesti.

	Kyllä	Ei	Perustelu
Sukupuolinäkökulma huomioitiin hankkeen toiminnassa (valtavirtaistaminen)	x		Sisällöllisesti hanke edistää miesten ja naisten asioita tasapuolisesti. Hankkeen ohjausryhmissä ja muissa työryhmissä huomioidaan se, että molemmat sukupuolet ovat tasavertaisesti edustettuina.

7.2 Kestävä kehitys

Vaikutuksen kohde	Vaikutusaste		Perustelu
	Välitön vaikutus	Välillinen vaikutus	
Ekologinen kestävyys			
Luonnonvarojen käytön kestävyys	2	7	Hankkeessa tuotettu materiaali, työkalu ja tapahtumat auttavat yrityksiä ymmärtämään, miten luonnonvaroja voidaan käyttää kestäväksi. Hankkeen varoilla ei tehty suoria toimenpiteitä luonnonvarojen käyttöön liittyen. Kalvomuovin kierrätyksen edistäminen ja biojätekeräyksen laajentaminen on lähinnä välittömiä vaikutuksia, joita hankkeella tehtiin.
Ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien vähentäminen	3	7	Hankkeessa tuotettu materiaali, työkalu ja tapahtumat auttavat yrityksiä ymmärtämään, miten luonnonvaroja voidaan käyttää kestäväksi. STF-ohjelman koulutusten koordinointi ja STF-ohjelmaan sitouttaminen sekä muut hankkeen tapahtumat ja laskuri lisää yritysten mahdollisuuksia torjua ilmastonmuutoksen sosiaalitaloudellisia riskejä matkailualalle.
Kasvillisuus, eliöt ja luonnon monimuotoisuus	0	4	Hankkeessa tuotettu materiaali, työkalu ja tapahtumat auttavat yrityksiä ymmärtämään, miten luonnonvaroja voidaan käyttää kestäväksi.
Pinta- ja pohjavedet, maaperä sekä ilma (ja kasvihuonekaasut)	10	5	Hiilijalanjälkilaskurin kehittäminen matkailualalle. Energiansäästöön ja vihreään energiaan kannustaminen stf-ohjelman ja eri koulutusten kautta. Hiilijalanjälkilaskennan koulutusten järjestäminen. Hankkeessa tuotettu materiaali ja tapahtumat auttavat yrityksiä ymmärtämään, miten luonnonvaroja voidaan käyttää kestäväksi.
Natura 2000 -ohjelman kohteet	0	0	
Taloudellinen kestävyys			
Materiaalit ja jätteet	7	5	Hankkeessa on edistetty biojätteen ja muovin kierrätystä. Yritykset saavat taloudellista voittoa kierrätyksestä. Kierrätyksen lisääminen voi luoda lisää työpaikkoja. VAltakunnallinen taloudellinen kestävyys parantuu, kun jätteet kierrätetään ja neitseellisten luonnonvarojen käyttöä vähennetään. Hanke tuki STF-ohjelmaa lapissa, jossa huomioitiin jätteiden kierrätys.
Uusiutuvien energialähteiden käyttö	5	8	Hankkeessa tuotettu materiaali, työkalu ja tapahtumat auttavat yrityksiä ymmärtämään, miten luonnonvaroja voidaan käyttää kestäväksi. STF-ohjelman koulutusten koordinointi ja STF-ohjelmaan sitouttaminen sekä muut hankkeen tapahtumat ja laskuri lisää yritysten mahdollisuuksia torjua ilmastonmuutoksen sosiaalitaloudellisia riskejä matkailualalle.
Paikallisen elinkeinorakenteen kestävä kehittäminen	4	5	Kestävien matkailualueiden kehittäminen tukee matkailun kilpailukykyä alueen elinkeinojen joukossa. Aluetalousselvitys antoi hyvän pohjan elinkeinojen yhteensovittamisessa.
Aineettomien tuotteiden ja palvelujen kehittäminen	0	0	
Liikkuminen ja logistiikka	0	5	Hanke tiedotti kestävästä liikkumisesta, laskurissa huomioidaan työssäkäyntimatkat ja työmatka. Hankkeen oppaissa kehoitettiin kestävään liikkumiseen.
Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys sekä yhdenvertaisuus			
Hyvinvointi	0	0	
Tasa-arvon edistäminen	0	0	
Yhteiskunnallinen ja kulttuurinen yhdenvertaisuus	0	0	

Vaikutuksen kohde	Vaikutusaste		Perustelu
	Välitön vaikutus	Väiillinen vaikutus	
Kulttuuriympäristö	0	0	
Ympäristöosaaminen	10	3	Hankkeen oppaat, tapahtumat ja koulutukset lisäsivät yrittäjien ja aluetoimijoiden ympäristöosaamista.

8 Julkisuus, tiedottaminen ja yhteydet muihin hankkeisiin

8.1 Miten hanke näkyi julkisuudessa? Miten hankkeesta tiedotettiin?

Hankkeella oli oma verkkosivunsa Lapin liiton verkkosivustolla, hanke ylläpiti facebook-sivua Lapin kestävä matkailu -nimellä (yhteinen Lapin liiton muiden matkailuhankkeiden ja –asiantuntijoiden kanssa) sekä julkaisi kirjoituksia Lapin kestävä matkailu –blogissa. Uutiskirjeitä lähetettiin 6 kpl. Lisäksi tehtiin uutisia ja tiedotteita Lapin liiton verkkosivuilla mm. erilaisten oppaiden julkaisuista ja tapahtumista.

Rovaniemen kaupunki teki tiedotteen syksyllä 2020 Napapiirillä järjestetystä tilaisuudesta.

Hankkeen projektipäälliköitä on myös haastateltu muutamaaan lehtijuttuun mm. Vähähiilisyteen ja kompensatioihin liittyen. Liitteenä Uusiouutisten artikkeli ”Matkailu vähähiilisyteen”.

Tiedottamista on tehty myös omilla ja yhteistyönä järjestetyissä webinaareissa ja työpajoissa, eri toimijoiden kanssa pidetyissä palavereissa sekä sähköpostitse.

8.2 Mihin hankkeisiin tai hankekokonaisuuksiin hanke toiminnallisesti tai muuten liittyi ja miten? (Merkitse myös hakemusnumerot tai hankekoodit)

Santa Claus Village – ympärivuotinen kansainvälinen matkailukeskus –hanke
Järjestettiin yhdessä Napapiirin vähähiilisyystapahtuma päättäjille ja yrittäjille 09/2020.

Matkailu yritykset kestäväälle kehitykselle –hanke
Naturpoliksen hankkeen kanssa työstettiin yhdessä Vapaa-ajan asunnon omistajan vähähiilisyysopas, joka julkaistiin 05/2021.

6 Aika: Carbon Neutral Tourism-hanke
Kehitettiin yhdessä matkailualan hiilijalanjälkilaskuri ja järjestettiin yhdessä koulutuksia ja webinaareja. Yhteistyö liittyy hiilijalanjäljen mittaamiseen, ympäristöosaamisen lisäämiseen ja hiilijalanjäljen pienentämiseen.

Väppi-hanke
Järjestettiin yhdessä webinaareja (Ylläksen energia-aamu ja Puurakentaminen matkailuinfraassa), koska toiminta-alue oli osittain yhteinen. Yhteistyö liittyy ympäristöosaamisen lisäämiseen ja hiilijalanjäljen pienentämiseen.

VähäC-hanke
Järjestettiin yhdessä webinaareja, koska toiminta-alue oli osittain yhteinen (Puurakentaminen matkailuinfraassa). Yhteistyö liittyy ympäristöosaamisen lisäämiseen ja hiilijalanjäljen pienentämiseen.

MAHIS-hanke
Mahis-hankkeella oli tarve tietää matkailualueiden hiilijalanjälkiestimaatioita, sillä he estimoivat kompensatiokapasiteetin tarpeen suuruutta. Hankkeen kanssa järjestettiin webinaareja ja vaihdettiin tietoa. Yhteistyö liittyy hiilijalanjäljen mittaamiseen, ympäristöosaamisen lisäämiseen ja hiilijalanjäljen pienentämiseen.

LTKT2.0 – Lapin teollinen kiertotalous -hanke
Kirjotettiin yhteistyössä Yritysten vihreäsiirtymä- opas yritysneuvojille vuosina 2021-2022. Yhteistyö liittyy ympäristöosaamisen lisäämiseen ja hiilijalanjäljen pienentämiseen.

Kestävää nostetta matkailu yrityksiin: Etelä-Suomi –hanke
Järjestettiin yhteistyössä webinaareja ja pohdittiin hiilijalanjäljen aluelaskennan rajausta. Yhteistyö liittyy hiilijalanjäljen mittaamiseen, ympäristöosaamisen lisäämiseen ja hiilijalanjäljen pienentämiseen.

Matkailun tiedolla johtamisen –hanke (Tieva)
Yhteistyössä pilotoitiin Pyhä-Luoston matkailualueen hiilijalanjälkeä ja järjestettiin koulutuksia liittyen matkailun tiedolla johtamiseen. Yhteistyö liittyy ympäristöosaamisen lisäämiseen, hiilijalanjäljen pienentämiseen ja mittaamiseen.

9 Aineiston säilytys

9.1 Missä hankkeen aineisto säilytetään tai arkistoidaan? Yhteyshenkilön yhteystiedot.

Lapin liiton arkisto sekä EURA-järjestelmä.

Lapin liiton asianhallintasihteeri: Pirjo Vaara, pirjo.vaara@lapinliitto.fi.

10 Liitteet ja allekirjoitus

Liitteet

Hankekoodi: A75383

Tila: Valmis

Hankkeen nimi: VÄLKKY: Vähähiilisyden ja taloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen Lapin matkailussa
Viranomainen: Lapin liitto

Välkky-hankkeen loppuraportti_9.6.2022

Ohryn hyväksyntä loppuraporttiin

Tuensaaja vakuuttaa tässä loppuraportissa ja sen taustalomakkeissa antamansa tiedot oikeiksi.

Päiväys ja hakijaorganisaation sähköinen allekirjoitus

10.6.2022   Knutars Heli Johanna
Yhteysjohtaja

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti

A75383 VÄLKKY: Vähähiilisyden ja taloudellisesti kestäväen kehityksen edistäminen Lapin matkailussa

Kustannusarvion ja rahoitussuunnitelman toteuma

Kustannukset	Yhteensä €
1. Palkkakustannukset	307 063,58
2. Ostopalvelut	101 375,40
3. Matkakustannukset	4 835,25
4. Muut kustannukset	11 000,00
5. Flat rate	46 059,54
Kustannukset yhteensä	470 333,77
Nettokustannukset yhteensä	470 333,77

Rahoitus	Yhteensä €	% nettokustannuksista
Kuntien rahoitus: ulkopuolinen rahoitus	72 250,00	15,36
Kuntien rahoitus: tuensaajan omarahoitus	21,83	,00
Yksityinen rahoitus: ulkopuolinen rahoitus	23 000,00	4,89
Yhteensä	63 306,09	13,46

Rahoitussuunnitelma yhteensä	95 250,00	
-------------------------------------	------------------	--

Kustannusarvio yhteensä	476 250,00
--------------------------------	-------------------